

УДК 004.65.01

Вікторія Добровольська,
кандидат наук із соціальних комунікацій,
доцент кафедри документознавства
та управління соціальними комунікаціями НАКККіМ

Комунікаційний підхід до вдосконалення системи керування документацією

У статті обґрунтовуються умови використання пізнавальних можливостей комунікаційного підходу для вдосконалення галузевої системи керування документацією.

Ключові слова: система керування документацією, комунікаційний підхід, управління галуззю, крокова методика, комунікаційне середовище.

Вивчення керування документацією на етапі освоєння інформаційних технологій у функціональному зрізі як складової частини системи соціальних комунікацій підготовлено тривалою історією розвитку документознавчої думки та суміжних наук. Відзначимо, що у документознавстві співіснують різні загальнонаукові підходи до аналізу системи керування документацією. Це створює реальні передумови для дослідження комунікаційних засад функціонування цієї системи. Помітне місце у цій системі має відігравати комунікаційне середовище керування документацією. Під комунікаційним середовищем нами розуміється складна система, яка забезпечує обмін документознавчою інформацією у вертикальному і горизонтальному зрізах, а також її одержання документознавцями з інших галузей і розповсюдження в них документознавчих знань.

Комунікаційне середовище має власні функції та інфраструктуру, яка визначається сучасними і перспективними можливостями інформаційних технологій. Складність та багатоаспектність комунікаційного середовища сучасного документознавства загалом і системи керування документацією зокрема зумовлює використання якісно-нових підходів до його дослідження.

В. Різун наголошує, що вивчення явищ, процесів і функцій соціальних комунікацій має здійснюватись на основі соціально-комунікаційного підходу. "Суть цього нового для науки, в цілому, підходу є фіксація, моніторинг, опис, аналіз та інтерпретація даних... з точки зору того, чи здійснив об'єкт дослідження на соціум той вплив, який технологічно закладався, і як соціум відреагував на об'єкт впливу" [3]. Відповідно до проблематики пропонованої статті соціально-комунікаційні аспекти полягають насамперед у вивченні впливу системи керування документацією на діяльність органів управління та реакцією соціуму на цей вплив. Активізація дослідження системи соціальних комунікацій створила передумови для формування комунікаційного підходу. Його суть полягає в тому, що при вивченні будь-якого об'єкту, процесу чи явища у природі або суспільстві у першу чергу досліджуються найхарактерніші для них комунікаційні аспекти, що визначають їхній стан і розвиток. Формування і розповсюдження комунікаційного підходу відіграло визначальну роль у розвитку теорії соціальних комунікацій. "Фундаментальними аспектами цієї теорії є обґрунтування

комунікаційної природи соціальної реальності, визначення механізму комунікаційних зв'язків; комунікаційної взаємодії в різних комунікаційних системах, структурах і процесах; з'ясування сутності комунікаційної взаємодії..." [6, с. 234].

У межах цілісної теорії комунікаційного підходу обґрунтовується взаємодія трьох базових складових соціальних комунікацій: соціальні структури, комунікаційні системи та засоби комунікацій [6; 7].

У результаті інтегрування комунікаційного підходу з іншими загальнонауковими підходами досягається підвищення ефективності його використання. Зокрема, взаємодія комунікаційного і системного підходу дає змогу вивчати керування документацією як складною комунікаційно-орієнтованою системою. Поєднання можливостей комунікаційного і структурного підходів уможливує вивчення комунікаційної спрямованості структурних елементів системи керування документацією. Інтеграція комунікаційного і функціонального підходів спрямована на з'ясування впливу зовнішнього середовища на комунікаційні процеси в системі керування документацією.

Яскраво виражена соціально-комунікаційна орієнтація системи керування документацією дає можливість досліджувати її на основі комунікаційного підходу як елемент складної комунікаційної системи: галузь → управління галуззю → отримання нового управлінського знання → формування управлінського рішення → розповсюдження цього рішення неформальними каналами → створення управлінського документа → кумуляція документів і включення їх у комунікаційну систему управління галуззю → керування документацією → користувач → процес службових комунікацій у документованій формі → використання документа в системі управління галуззю → старіння документа → початок діяльності та створення нового документа, а поєднання пізнавальних можливостей системного, структурного, функціонального і комунікаційного підходів — запропонувати спеціальну методику аналізу системи керування документацією в галузевих органах управління. Суть цієї методики полягає в послідовному наближенні від частки до цілого. Для зручності викладу методика подана у вигляді послідовних кроків. Такий спосіб репрезентації методики розповсюджений у працях, присвячених оптимізації складних систем.

Серед наук документально-комунікаційного циклу цей підхід апробований у монографії М. Слободяника [5] і кандидатських дисертаціях О. Кириленка [2] та В. Добровольської [1]. Зупинимось на викладі методики докладніше.

Крок перший — генезис і розвиток дослідження проблеми керування документацією. Передбачається аналіз сутності керування документацією. Для цього потрібно в комплексі простежити сучасні проблеми розвитку документознавства загалом і керування документацією зокрема, вивчити зміст базових міжнародних і національного стандарту, а також відповідних стандартів зарубіжних країн, насамперед Росії. Особливої ваги заслуговує Європейська спеціфікація MoReg, яка є базовою для подальшої організації робіт з керування електронною документацією. Слід проаналізувати процес її створення і подальшого розвитку, а також роль у системах управління та професійних комунікацій. Необхідно прогнозувати зміни, що мають відбутися в керуванні документацією під впливом освоєння інформаційних технологій.

Крок другий — аналіз діяльності органів управління галузі як бази керування документацією. Для цього досліджуються сучасні тенденції розвитку галузі, які визначальним чином впливають на систему галузевого управління. Здійснюється аналіз системи управління, обраної для поглибленого вивчення галузі на загальнодержавному і регіональному рівнях та основні нормативно-правові документи, що регламентують цей процес. Органи управління галуззю варто охарактеризувати як базу для впровадження системи керування документацією. Необхідно вивчити структуру діловодства в галузевому міністерстві та в узагальненому вигляді репрезентувати номенклатуру справ як чинник організації діловодних процесів. Потребує поглибленого аналізу вплив на нього процесу інформатизації загалом та представлення управлінської документації з питань галузі на спеціалізованих веб-сайтах. Проведення дослідження у названих напрямках є необхідною умовою для переходу від пасивного за своєю природою процесу діловодства до комплексної системи керування документацією.

Крок третій — репрезентація теоретико-методологічних засад вивчення. Для цього основна увага приділяється його загальнонауковим методам дослідження, що базуються на пізнавальних можливостях наукових підходів, сформованих на основі категорій: система, функції, структура, модель. Викладена суть кожного з них та можливості їхнього використання у поєднанні з комунікаційним підходом для дослідження системи керування документацією в галузевих органах управління.

Крок четвертий — розроблення системно-функціональної моделі керування документацією, має базуватися на результатах комплексного аналізу галузевої системи керування документацією як складової. Для цього визначаються основні елементи моделі та зв'язки між ними.

Крок п'ятий — побудова спеціалізованої системно-комунікаційної моделі керування документацією в управлінні галуззю. Обґрунтовуються елементи, що входять до неї, та зв'язки, що виникають між цими елементами. Першочергова увага приділяється аналізу бінарних.

Крок шостий — вивчення динаміки змін інформаційно-комунікаційних потреб менеджерів у конкретній галузі. Встановлюються постійна та динамічна складові інформаційно-комунікаційних потреб. Зміст динамічної визначається шляхом з'ясування трансформацій, що відбуваються у світовому професійному середовищі. Здійснюється аналіз міжнародних програм і проєктів, що визначають подальший розвиток системи керування документацією у конкретній галузі.

Крок сьомий — обґрунтування стратегічних засад вдосконалення процесів керування документацією. З'ясовуються базові складові розроблення стратегії та їхній вплив на подальший розвиток процесів керування документацією в органах управління галуззю.

Крок восьмий — розроблення стратегічного плану вдосконалення процесів керування документацією та аналіз можливості його реалізації. Стратегічний план побудовано шляхом визначення місії та декомпозиції цілей системи і обґрунтування на цій основі комплексу завдань, які розвивають основні елементи запропонованих дослідниками моделей. Визначаються основні напрями реалізації запропонованого стратегічного плану і можливості його виконання в органах управління галуззю.

Крок дев'ятий — обґрунтування пріоритетних напрямів керування електронною документацією на основі її комплексного аналізу упродовж життєвого циклу документа. Для цього аналізується організація і технологія функціонування електронної документації в органах управління галуззю. Розкриваються зміни, що відбуваються в комунікаційній структурі керування документацією під впливом новітніх технологій.

Таким чином, перший і другий кроки орієнтовані на вивчення розвитку системи керування документацією та можливості її освоєння в органах управління галуззю; третій—п'ятий спрямовані на теоретико-методологічне обґрунтування моделювання системи керування документацією; шостий—дев'ятий — на розробку стратегії розвитку системи керування документацією в органах управління галуззю і визначення можливостей реалізації цієї стратегії при керуванні традиційними та електронними документами.

Розроблена покрокова методика сприяє планомірній роботі з дослідження процесу керування документацією та обґрунтуванню його вдосконалення в сучасному комунікаційному середовищі.

Список використаної літератури

1. Добровольська В. В. Керування документацією в органах управління культурою України: соціально-комунікаційний аспект : автореф. дис. ... канд. наук із соціальних комунікацій / Добровольська Вікторія Василівна ; НАКККІМ. — К., 2012. — 16 с.
2. Кириленко О. Г. Еволюція наукових уявлень про бібліотечну технологію в Україні (80—90-ті роки) : автореф. дис. ... канд. іст. наук / Кириленко Олександр Григорович ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського — К., 1996. — 23 с.
3. Різун В. В. Начерки до методології досліджень соціальних комунікацій / В. В. Різун // Інститут журналістики : [сайт]. — К., 2011. — Режим доступу: http://journlib.univ.kiev.ua/Nacherky_do_metodologiyi.pdf — Назва з екрана.
4. Слободяник М. С. Бібліотека. Документ. Комунікації : вибр. пр. / М. С. Слободяник. — К. : Ліра-К, 2010. — 308 с.
5. Слободяник М. С. Наукова бібліотека: еволюція структури і функцій. / М. С. Слободяник. — К. : Ред. журн. "Бібл. вісн.", 1995. — 268 с.
6. Соколов А. В. Введение в теорию социальной коммуникации : учеб. пособие / А. В. Соколов. — СПб. : СПбГУП, 1996. — 320 с.
7. Социальные коммуникации : (теория, методология, деятельность) : словарь-справочник / [авт.-сост. В. А. Ильганаева]. — Х. : Гор. тип., 2009. — 391 с.

В статье обосновываются условия использования познавательных возможностей коммуникационного подхода для усовершенствования отраслевой системы руководства документацией.

In the paper grounds the possibility of using cognitive capabilities of the communicative approach for improvement of branch system of document management

Надійшла в редакцію 25 грудня 2013 року

